

Тетяна ЛІЩУК

*аспірант кафедри української філології Хмельницького
національного університету (Україна, Хмельницький)
vengerochka88@mail.ru*

**КОНЦЕПТ 'ОДЯГ' ЯК ЗАСІБ ВИРАЖЕННЯ
ЗОВНІШНОСТІ ЛЮДИНИ
(на матеріалі творів М. Стельмаха та Ю. Андруховича)**

У статті досліджено концепт 'одяг' на матеріалі романів «Дума про тебе» і «Гуси-лебеді летять» М. Стельмаха, «Рекреація», «Московіада» і «Перверзія» Ю. Андруховича. Вказаний концепт входить у структуру макроконцепту 'зовнішність людини' і, в свою чергу, розмежовується на мікроконцепти, які дають змогу детально проаналізувати одяг. Доведено, що зовнішність людини є одним із невід'ємних та ефективних способів розкриття образу героя, його опису та характеристики, так як зовнішність є безпосереднім доповненням внутрішнього світу індивіда.

Ключові слова: *концепт, зовнішність людини, одяг, соцреалізм, постмодернізм.*

Лит. 12.

Tetiana LISHCHUK

*postgraduate of Ukrainian philology Department, Khmelnytsky National
University (Ukraine, Khmelnytsky) vengerochka88@mail.ru*

**CONCEPT 'CLOTHES' AS A MEANS OF EXPRESSION
PERSON'S APPEARANCE
(based on works of M. Stelmakh and Y. Andrukhovych)**

The concept 'clothes' on the material the novels «Thinking of you» and «The geese-swans fly» by M. Stelmakh and «The recreation», «The moskoviada» and «The perversion» by Y. Andrukhovych is explored in the article. This concept was part of macroconcept the 'appearance of the person's', and was delimited on mikroconcepts that enable detailed analysis of clothing. Proved that the person's appearance is one of the essential and effective ways of opening image of the hero, his description and characteristics, as appearance is a direct addition to the inner world of the individual.

Key words: *the concept, appearance of the person's, the clothing, the socialist realism, the postmodernism.*

Ref. 12.

Татьяна ЛИЩУК

*аспирант кафедри української філології Хмельницького
національного університету (Україна, Хмельницький)*

vengerochka88@mail.ru

КОНЦЕПТ 'ОДЕЖДА' КАК СРЕДСТВО ВЫРАЖЕНИЯ ВНЕШНОСТИ ЧЕЛОВЕКА

(на матеріалі произведених М. Стельмаха і Ю. Андруховича)

В статье исследованы концепт 'одежда' на материале романов «Дума о тебе» и «Гуси-лебеди летят» М. Стельмаха, «Рекреация», «Московиада» и «Перверзия» Ю. Андруховича. Указанный концепт входит в структуру макроконцепта 'внешность человека' и, в свою очередь, разграничивается на микроконцепты, которые позволяют детально проанализировать одежду. Доказано, что внешность человека является одним из неотъемлемых и эффективных способов раскрытия образа героя, его описания и характеристики, так как внешность является непосредственным дополнением внутреннего мира индивида.

***Ключевые слова:** концепт, внешность человека, одежда, соцреализм, постмодернизм.*

Лит. 12

Постановка проблеми. Сучасне мовознавство значну увагу приділяє когнітивній лінгвістиці, чільне місце в якій посідає антропоцентричний аспект, зокрема дослідження мови у тісному зв'язку з людським мисленням, свідомістю, пізнанням тощо.

Поряд із мовою, віруваннями, обрядовістю процес ідентифікації та самоідентифікації людини відбувається завдяки її одягу, тому й кожна нація має характерні особливості у традиції одягання. Як кожна людина зокрема, так і весь народ загалом, використовує одяг зі спільною метою: відобразити індивідуальність, прагнення, натуру представників, об'єднаних не лише територіально, а й духовно.

Аналіз досліджень. У сучасній лінгвістиці існують окремі дослідження, де звертається увага на предмети одягу: О. Істоміна (сфера «одяг» у межах концепту споживання), Г. Хмара (типи домінування одягу і взуття в сучасній українській мові), Н. Яценко (назви військової форми одягу в українській мові) тощо.

Проте немає наукових студій, у яких порівнювався б опис одягу окремими письменниками у різні часові проміжки (радянський і сучасний періоди). Ці та низка інших аспектів і зумовили **актуальність** теми статті.

Метою статті є дослідження концепту 'одяг' як складника макроконцепту 'зовнішність людини'; виокремлення усіх вербальних засобів вираження вказаного концепту у романах «Дума про тебе» та «Гуси-лебеді летять» М. Стельмаха, а також «Рекреації», «Московіада» та «Перверзії» Ю. Андруховича.

Досягнення мети передбачає виконання таких **основних завдань**: виділити й проаналізувати всі наявні у романах зазначених авторів номени на позначення одягу людини; зробити порівняльну характеристику щодо вербалізації зазначеного концепту у періоди соцреалізму та постмодернізму.

Виклад основного матеріалу. Визначальним у процесі вивчення лексичного складу творів М. Стельмаха та Ю. Андруховича є антропоцентричний підхід, оскільки антропологічна спрямованість сучасного мовознавства поставила в центр дослідницької уваги людину в усіх можливих її вимірах, а отже, зумовила визначення пріоритетних концептів при дослідженні мови художнього твору. Саме тому в мову прози письменників широко залучається лексика, що номінує людину, характеризує її зовнішність.

На основі дослідженого матеріалу нами була виведена структура макроконцепту 'зовнішність людини' [див. : 5]. Вагомим доповненням до цілісного зображення персонажів є опис їхнього одягу. Так як, згідно із дослідженням Ю. І. Фещенко, важливе місце у зовнішності будь-якої особливості посідає її стиль, тобто особливий дизайн вбрання [див. : 12, 73]. Зокрема, у творах М. Стельмах (надалі М. С.) наявні 8 % лексем на позначення зазначеного концепту, а у Ю. Андруховича (надалі Ю. А.) – 49 %.

Наскільки різними є історичні часи, під час яких жили і творили автори, настільки різними є їхній стиль та манера написання. Скромність та романтичність якнайточніше передають соцреалізм і М. Стельмаха у ньому, а бунтарство, карнавалізація та відверта сексуальність – це те, що властиве постмодерністському баченню Ю. Андруховича. Всі ці ознаки стилю відображаються у лексичному наповненні обраних творів.

У межах досліджуваного концепту виокремлюємо підконцепти: 'святковий одяг' (М. С. – 3,94 %, Ю. А. – 1,95 %), 'головний убір' (М. Стельмах – 29,6 %; Ю. Андрухович – 9,375 %), 'спідне' (М. Стельмах – 0,65 %, Ю. Андрухович – 1,56 %), 'поясний одяг' (М. С. – 1,31 %, Ю. А. – 0,78 %), 'взуття' (М. С. – 9,868 %, Ю. А. – 6,64 %), 'частини одягу' (М. С. – 1,97 %, Ю. А. – 3,51 %), 'аксесуари' (М. С. – 4,6 %, Ю. А. – 15,625 %), 'прикраси' (М. С. – 5,92 %, Ю. А. – 6,64 %), 'верхній одяг' (М. С. – 6,57 %; Ю. А. – 27,34 %), який розмежується на мікроконцепти 'стеговий' (9,21 %) та

‘плечовий’ (25,65 %) у М. Стельмаха, і ‘стегновий’ (8,2 %), ‘плечовий’ (16,79 %), ‘нагрудний’ (1,95 %) у Ю. Андруховича.

У творах М. Стельмаха спостерігаємо також наявність підконцепту ‘буденний одяг’ (1,315 %), а у Ю. Андруховича – ‘чоловічий одяг’ та ‘жіночий одяг’ (по 0,39 %).

Зазначимо, що М. Стельмах найчастіше звертає увагу на підконцепт ‘головний убір’. Так, ми виокремлюємо чоловічі та жіночі убори, які, в свою чергу, поділяються на зимові та літні.

Сільських дівчат автор здебільшого зображує з традиційною українською хусткою: *Волохи мудрували над нею. Ось, поглянь, які на ній квіти?.. Дівчина обережно розгорнула волоську хустку, і вона, мов птах крилом, залопотіла на вітрі, неначе хотіла прибитись до свого теплішого краю* [10, 43], *...тьмянний вогонь вирвав з хустини розплющені уста троянди, в краєчку якої сумувала сльозина...* [10, 44]. Знаходимо також використання синоніму «платок»: *...вона скинула свій шерстяний оренбурзький платок...* [10, 56], *...струсила з великого платка сніг...* [10, 391].

А міських дівчат бачимо у більш модному головному уборі: *...голову невідомої вершив грайливий капелюшок...* [10, 136], *...похитала грайливим капелюшком Антоніна Григор'ївна...* [10, 137].

Хлопці ж влітку носять **брилі** (*...в брилях статечно перегойдувались косарі...* [10, 146], *...у солом'яному брилі чолов'яга...* [10, 210]), **картузи** (*...картуз, оплетений мертвим сріблом позумента, злітає з його голови і сірим решетом котиться шосе* [10, 273], *...повісив на вішалці свіженького підгонистого картуза* [10, 291]) та **пілотку** (*...весело підняв пілотку...* [10, 350]), а взимку – **шапки** (*...в свіжі, сивопідморожені шапки...* [10, 24], *...скинув шапку...* [10, 59]).

Цікавим є наявність діалектизму з молдавської мови на позначення високої шапки: *...набакиреними молдавськими качулами* [110, 8].

За описом головних уборів ми маємо змогу зрозуміти професію чоловіків: *...в ріжка тій касці вояка...* [10, 290], *...у неймовірно високому картузі офіцер...* [10, 273].

Головні убори у героїв Ю. Андруховича більш сучасно та дещо екстравагантно оформлені, хоча також це **кашкети** і **капелюхи**: *...в картатому кашкеті...* [4, 189], *...вона була у широченному чорному капелюсі з чорним пером і вуаль кою...* [2, 278], *...Лайза Шейла у настільки широкому чоловічому капелюсі, що її обличчя майже повністю попадало в його затінку* [2, 241] тощо.

Не менш вагомим доповненням до образу героя є підконцепт ‘взуття’. Відзначимо, що про дівоче взуття автори говорять здебільшого з пестливим відтінком (М. С.: *...гарні чоботята, дівочі...* [10, 102]; ...

театральні червоні чобітки, що аж стрікали масним сонцем [10, 103]; **Ю. А.:** ...черевичок – теплий і піддатливий, зійшов легко й беззучно... [2, с. 141], ...м'який замшевий черевичок... [2, 140]), а про чоловіче – сухо (**М. С.:** ...вишуровує підошви чобіт на млиновому колі [10, 91]; ...високі чоботи... [10, 317]; **Ю. А.:** ...у кавалерійських чоботях зі шпорами... [2, 241], Пушкін задумливо розглядає носачи черевиків [3, 7]).

Зауважимо, що Ю. Андрухович часто замінює лексему «взуття» на діалектизм татарського походження «мешти» («татарські туфли, легкі башмаки» [7, 421] – 29,4 %: ...одягнутий навіть у мештах... [4, 201], ...гостроносі лаковані мешти... [4, 192], ...мешів не заповідаю нікому, бо надто зношені [2, 282], ...мешти... [2, 156, 158].

А в М. Стельмаха спостерігаємо наявність діалектизму «чорнобривці» («чобіт, що має кольорову халяву і чорний передок» [9, 357]: ...**чорнобривці** завеликі, дарма що в них пришиви чорні, а халяви жовті [11, 459].

Ю. Андрухович використовує одяг як найяскравішу деталь, що передає основні ознаки постмодернізму, який, на його думку, «...агностичний, амбівалентний, американський, анемічно-німецький, антологічний, «безмежно відкритий глухий кут», безплідний, бі- (і більше) сексуальний, варіативний, вторинний, вульгаризаторський, гермафродитичний... і карнавалізований» [1, 15], саме тому його герої виглядають дещо ексцентрично: ...бачив себе в самих трусах і від того здавався собі ще беззахиснішим [4, 192]; ...чорний фрак і чорні штани, камізелька, біла сорочка, метелик, унизу під кожним вішаком — гостроносі лаковані мешти [4, 191 – 192], ...кольоровий молодик у плетеній шапчині ... з подертими кілька рази штаньми і пасястою торбегою через рамено [2, 58], ...членкиня в якомусь напівчоловічому елгантському вельми вбранню і при краватці... [2, 58].

Карнавалізація є чи не основною ознакою постмодернізму, яка передається через опис одягу (9,55 %): ...височенький хлопака в червоному одязі Ката і з сокирою за поясом... [4, 189], Пан Попель був зодягнутий у чернечу рясу, а на голові чомусь мав єпископську митру, але повернуту навпаки... [4, 197], ...у мальовничому карнавалізованому шматті... [4, 208], ...в стилізованому під XVII століття одязі... [3, 126], Орфей схований під маскою печалі... [2, 162] тощо.

Виразною ознакою карнавалізованого дійства є перевдягання героїв, особливо у романі «Рекреації». Певною мірою ця деталь дає змогу передати внутрішній стан героїв. Зокрема, Гриць Штундер перед тим, як вирушати на пошуки своєї «історичної батьківщини», змінює сучасну зачіску на козацький оселедець, а «мармури» на стрілецький однострій.

Його друг Юрко Немирич, потрапивши на дивну світську вечірку, теж змушений переодягнутися у новий одяг: костюм із фракком та метеликом.

Дружина Ростислава Мартофляка, Марта, переборюючи внутрішній страх та бажання, вперше в житті зважується зрадити чоловікові з його другом Орестом Хомським. Для цього вона, замість джинсів і светра, одягає халатик на голе тіло.

У романі «Московіада» елемент перевдягання відтворений у сцені вибору героєм маски для участі у симпозіумі мерців: *«Серед безлічі масок – карнавальних, дитячих, персонажних, ритуальних, що ними повинлася шафа, – ти спершу розгубився. Що одягнути, чорт забирай? Оцю довгоносу венеціанську почвару? Чи, може, новорічного зайчика з волохатими вухами? Або цура, щоб уже бути послідовним і не цуратися власної сутності? Чи маску сибірського шамана, щоби вчасно розчинитися на хвилях екстазу? Або буддійського монаха? Або посмертну маску Сергія Єсеніна? Чи оцю карикатуру на Гітлера? На Брежнєва? На англійську королеву? На папу римського? На аятолу Хомейні?*

Ні. З-поміж великої безлічі масок ти вибрав стару, мов цирк, космополітичну й чимось безлику маску рудого блазня» [3, 122].

Бунтарство постмодерніста проявляється і у відвертому натяку на сексуальність (5,9 % досліджуваних одиниць) героїв, особливо дівчат: *...в цьому халаті на голе тіло... [4, 208], ...дівчина в такій короткій спідниці, що здавалася цілком голою... [4, 182]; ...запаморочливого декольте... [2, 25], ...набувала незвичайної чутливості найтонша павутина панчохи... [2, 142], ...бестії вертілися в самих лише трусиках, ще інші – навіть без них [2, 172].*

Деякі риси карнавалу виражаються у змалюванні невластивого для нас традиційного одягу інших народів: *...у турецьких шаль варах... [2, 63], ...сновидали рясні високогруді дівчата в російських сарафанах і кокошниках... [3, 110], ...з величезним іржавим тесаком, заткнутим за строкатий турецький пояс... [2, 189]* та фанатів московського футбольного клубу: *...фанатам «Спартака» і червоно-білих панاماх... [3, 56].*

Карнавальний дух віє і від зображення героїв у стилізованому одязі й одязі певних років та епох: *...шати ... являли собою середній стилізаційний гібрид поміж бальною сукнею часів рококо та банальною нічною сорочкою часів модерну... [3, 126], ...темні окуляри зразка шістдесят п'ятого року... [4, 150], ...в одязі минулих століть та чорних масках... [2, с. 200], ...жінки ... ходять у розкльошених штанах зразка сімдесят другого року (а може, вже зразка наступного року, дев'яносто другого?), з розпанаханими блискавками [3, 28], ...стара парпуля, зодягнута в стилі щонайменше середини минулого віку [4, 195].*

За описом одягу у М. Стельмаха ми також маємо змогу визначити, до якої історичної доби одяг належить: **козаччина** (...козацька шабля ...

старшого брата [10, 91]), Велика Вітчизняна війна (...на кітелі його красувався орден Червоного Прапора [10, 239]; ...підняла пілотку, махнула нею і зникла... [10, 244], ...з кишені напіввійськової гімнастюрки, як три набой, виглядали три металеві авторучки [10, 216], ...воєнкомівські штани... [11, 521].

Незважаючи на суттєву відмінність індивідуальних стилів досліджуваних авторів, ми не можемо не відзначити їх національну належність. М. Стельмах у своїх творах найчастіше описує селян, а тому спостерігаємо наявність **українського традиційного одягу**: *...прикривши вишиванкою груди... [10, 87].* Виражаючи свою любов до українців, автор ототожнює їх зі святими, зокрема, бачимо, що навіть Богоматір зображується у вишиванці: *...ваша богоматір у селянській вишитій сорочці – шедевр [10, 331].*

Андрухович-посмодерніст, хоч і змальовує героїв у вбранні ХХ століття, але свою громадянську і патріотичну позицію передає через симбіоз минулого і сучасного в одязі: *...гарний хлопчик ... у вишиванці й джинсах... [4, 153]; ...хлопці у вишиванках і «мармурах»... [4, 148], ...господиня в очіку й гетрах [2, 20].*

Відтінок сучасності у творах Ю. Андруховича спостерігаємо й у описі дизайнерського одягу: *Плац зимово-весняний «Luigi Lazzari»... [2, 282], Краватки різнокольорові «Mauricio Lupo», штани «Bonanza»... [2, 282], Сорочку білу в чорні смуги «Emilio Pегwесі» з метеликом... [2, 282] тощо.*

На основі опрацьованого матеріалу виділяємо одяг певного фасону та моделі (М. С. : *...розкапуцене галіфе... [10, 27],... у вузькуватому кожусі... [10, 58], ...обважнілі шинелі... [10, 255], ...на кригу полетіло пальто... [10, 203], ...підвієся в киреї Шаламай.. [10, 8], ...скидає з плечей слизький плац... [10, 322], Ю. А. : *...мазепинки... [4, 183], ...френч... [4, 183], ...мав на голові кубанку... [3, 112], ...пузаня в туніці... [2, 190] ... у ... фракці [2, 13]).**

У М. Стельмаха натрапляємо також на одяг стародавнього фасону: *Артемон ... скидає свиту і залишається в синій чумарці, обшитій сивим, неначе прихопленим з хурделиці, смухом [10, 358]* («старовинний чоловічий верхній одяг, пошитий у талію з фалдами ззаду» [9, 293]), *...в передпотопній бекеші... [10, 51]* («чоловічий верхній теплий одяг старовинного крою з брижами в стані» [8, 155]).

Вагомим доповненням до опису одягу є підконцепти 'прикраси' та 'аксесуари'. З виведеної нами структури у творчості М. Стельмаха наявній мікроконцепти **'шиїні прикраси'** (*...між ними (персами) тепер висяює платинове ситечко, на якому в росі діамантів перестигають*

ягоди рубінів... [10, 328], ...пербирає скляне з краплинами сонця на мистечко... [11, 499]) та **‘прикраси для вух’** (...на його долоні двома жолудями блиснули сережки, що тримали заковані в золото діамантові сльози [10, 174], *А які то сережки були! Дворянські!* [10, 143], ...дорогі сережки... [10, 168]). Щодо вушних прикрас, то це лише сережки. Бачимо, що красу та коштовність прикрас автор підкреслює метафоричними порівняннями: ...ягоди рубінів... [10, 328], ...двома жолудями блиснули сережки, сережки – брильянти чистої води... [10, 174], ...заковані діамантові сльози... [10, 29].

У межах вказаного підконцепту у творах Ю. Андруховича виокремлюємо мікроконцепти **‘шиїні прикраси’** (...відсутністю золотого ланцюга на короткій і тлустій шиї... [4, 186], ...намацала якийсь медальйон у нього під сорочкою... [2, 126]; **‘прикраси для вух’** (...сережки... [2, 203], ...з кульчиками у вухах... [2, 73], **‘прикраси для рук’** (...привертала увагу також права рука, рясно всіяна перстнями, з яких кожен, безперечно, мав якусь містичну функцію [2, 169 – 170], ...я побачив прегарну срібну штуkenцію, перстень у вигляді риби, що замикає сам себе кільцем. ... Перстень і справді був занадто гарний як для такого мудака [2, 288]) та **‘нагрудні прикраси’** (...на грудях мала також дотепер ним не бачену брошку у вигляді сріблястої зграбної жаби. Перфецький здивовано відкрив для себе, що це їй пасує [2, 240]).

Підконцепт **‘аксесуари’** у творах М. Стельмаха нараховує 7 од., що становить 4,6 %: ...за скельцями пенсне ... блиснули очі [10, 291], ...запалив коротеньку люльку... [10, 184], чужинською хустиною... [10, 366].

Більшу увагу вказаному підконцепту приділяє Ю. Андрухович – 40 од. (15,625 %): ...крутив у руках бінокль... [2, 170], ...краватка з лискучою брошкою... [3, 78], ...носовички... [2, с. 282]. Найчастіше фіксуємо опис **окулярів** – 24 од. (60 %): ...у чорних шкірах і бойових шоломах з драконячими окулярами... [2, 85], ...без окулярів Респондент має зовсім інакші очі. Вони дивились на мене знизу і майже не бачили [2, 51] тощо.

Опис одягу доповнюється емпіричними елементами, які вказують на **міру зношеності** (...облинялий, напнутий пружиною, картуз [11, 521], ...у старенькому капелюсі... [4, 176], ...у потертих штанях... [11, 485]; ...ніс білі шати нового ... костюма [4, 158]), **тканину**, з якої виготовлений одяг (...вбирались лише у полотно, взувались у лико або сирицю [10, 19], ...в добротних юхтових чоботях... [10, 304], ...вона скинула свій шерстяний оренбурзький платок... [10, 56], ...джинсові сорочки... [4, 282], ...в накидці із чорного шовку... [2, 88]); **колір**: ...в червоному кожушку... [11, 571], ...уся в чорному... [10, 35], білі шати [10, 158],

непоганий чорний костюм в золотисту смужку [4, с. 189], *бурякового кольору мутанти* [3, с. 28], *якась жінка в темно-зеленій сукні* [2, с. 253], *я був у широчезному тьмяно-червоному плащі, хоч ... плащ мав бути чорним* [2, с. 190], *вона в рожжево-оксамитовому палантині* [2, с. 162], *вийшла усміхнена гостева в місячно-блідій сукні* [2, с. 239]; **соціальне становище** (...з магнатської кишені пана Попеля ... до дірявих кишень мандрівних поетів [4, 154]) тощо.

Зазначимо, що автори надають перевагу буденним чорному та білому кольорам, хоча Ю. Андрухович для карнавалізації дійства частіше використовує яскраві кольори, зокрема усі відтінки червоного (темно-вишневий, червоно-ядучий, ядучо-червоний, буряковий тощо). Міра зношеності одягу здебільшого вказує на соціальне становище героїв.

Щоб вказати на матеріальні нестатки героя, М. Стельмах послуговується складним оказіональним іменником: ...**безробіття**... [11, 558].

Ю. Андрухович також використовує неологізми: ...**садомазонідобах**... [2, 25], ...**насястого черезраменника**... [2, 60].

Цікавим є змаловання одягу, який часто уособлюється із живими істотами, що існують окремо від людини і виконують певні дії: ...у сінях **загупотіли чоботи**... [10, 390]; ...**гойднула** навколо її ніг **спідниця**... [10, 68]; ...**чорні берети підстрибують** на їхніх ... **головах** [3, 63], ...**мішанина одягів аж волала несмаком**... [2, 171]. Спостерігаємо також і використання метонімії: ...**вибігає в спідниці сільська цікавість**... [10, 56].

Досить часто Ю. Андрухович доповнює описи одягу порівняльними зворотами та метафорами: ...**скидаєш на підлогу ... обважнілого, наче прапор, плаща** [3, 50], ...**шурхотів наді мною своїм плащем, ніби дракон крилами** [2, 52], ...**на парашутах безлічі своїх спідниць**... [2, 197]; а М. Стельмах – зіставленнями: ...**мав баняк в розумі в голові і діряву свиту на плечах** [10, 19]; ...**обвисали б сережки з її вух, а посічене шмаття – навколо стану** [10, 57]; **не тільки очі, а й начищені чоботи спалахнули гнівом** [10, 26], ...**він (платок) незарібний, як моє життя, а дірявчастий, як моя доля** [10, 56].

Для того, щоб передати своє негативне ставлення до героя, письменники замість лексеми «одяг» використовують згрубілі синоніми «шмаття» і «лахміття»: ...у **джинсовому шматті**... [4, 183], ...**старі діди в лахмітті**... [4, 153], ...у **карнавальному шматті**... [2, 25].

Висновки. Отже, у поезиці характеротворення презентація персонажів проходить і завдяки опису елементів одягу, які є показниками стилю людини, сприяють утворенню її візуального образу і є ознакою «життєвого почерку» героїв [6, 4]. Аналіз мови творів М. Стельмаха й Ю. Андруховича дозволяє зробити висновок, що 'зовнішність людини'

є одним із невід'ємних і найефективніших способів розкриття образу героя, його опису та характеристики, адже зовнішність є безпосереднім доповненням його внутрішнього світу. У наступних розвідках плануємо дослідити зазначений концепт ще у творчості модерністів, зокрема В. Винниченка.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрухович Ю. Повернення літератури? / Ю. Андрухович // Плеврома 3'98. Мала Українська Енциклопедія Актуальної Літератури. – Івано-Франківськ, 1998. – 340 с.
2. Андрухович Ю. Перверсія / Ю. Андрухович. – Львів : «ВНТЛ-Класика», 1999. – 305 с.
3. Андрухович Ю. Московіада. Роман жахів / Ю. Андрухович. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2000. – 140 с.
4. «Бу-ба-бу» (Юрій Андрухович, Олександр Ірванець, Віктор Неборак): Вибрані твори : Поезія, проза, есеїстика / Авторський проєкт, упоряд., бібліограф. відомості та прим. Василя Габора. – Львів : ЛА «Піраміда», 2088. – 392 с. (Серія: «Українські Літературні Групи»).
5. Ліщук Т. Д. Структура концепту 'зовнішність людини' у когнітивній лінгвістиці / Т. Д. Ліщук // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». – Серія «Філологічна»: збірник наукових праць / укладачі: І. В. Ковлячук, Л. М. Коцюк, С. В. Новоселецька. – Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2015. – Вип. 56. – С. 167–170.
6. Николаенко В. М. Портрет як засіб характеротворення в повісті М. Старицького «Первые коршуны» / В. М. Николаенко // Актуальні проблеми слов'янської філології : міжвуз. зб. наук. ст. / Нац. акад. наук України, Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка НАН України та ін.; [редкол.: В. А. Зарва (відп. ред.) та ін.]. – Ніжин : Аспект-Поліграф. – Вип. 12 : Лінгвістика і літературознавство. – 2007. – С. 265–274.
7. Словарь української мови / упор. з дод. влас. матеріалу Б. Грінченко : в 4-х т. – К. : Вид-во Академії наук Української РСР, 1958. – Том 2. – 573 с.
8. Словник української мови: в 11 т. / за ред. А. А. Бурячка, Г. М. Гнатюк, П. Й. Горещького, Н. І. Швидкої. – К. : Наукова думка, 1970. – Том 1. – 801 с.
9. Словник української мови: в 11 т. / за ред. С. І. Головащука. – К. : Наукова думка. – 1980. – Том 11. – 700 с.
10. Стельмах М. П. Твори : В 7-и т.– Т.5. // М. П. Стельмах // – К. : Дніпро, 1983. – 383 с.
11. Стельмах М. Вибрані твори / М. Стельмах. – К. : Сакцент Плюс, 2005. – 736 с.
12. Фещенко Ю. І. Ідіоматичний простір «Homo socialis» у сучасній англійській мові : лінгвокогнітивний та комунікативно-функціональний аспект : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 – германські мови / Ю. І. Фещенко. – К., 2007. – 21 с.

REFERENCES

1. Andrukhovych Yu. Povernennia literatury? / Yu. Andrukhovych // Pleroma 398. Mala Ukrainska Entsyklopediia Aktualnoi Literatury. – Ivano-Frankivsk, 1998. – 340 s.
2. Andrukhovych Yu. Perverziia / Yu. Andrukhovych. – Lviv : «VNTL-Klasyka», 1999. – 305 s.
3. Andrukhovych Yu. Moskoviada. Roman zhakhiv / Yu. Andrukhovych. – Ivano-Frankivsk : Lileia-NV, 2000. – 140 s.
4. «Bu-ba-bu» (Iurii Andrukhovych, Oleksandr Irvanets, Viktor Neborak): Vybrani tvory : Poeziia, proza, eseistka / Avtorskyi proekt, uporiad., bibliohraf. vidomosti ta prym. Vasyliia Habora. – Lviv : LA «Piramida», 2008. – 392 s. (Serii: «Ukrainski Literaturni Hrupy»).
5. Lishchuk T. D. Struktura kontseptu 'zovnishnist liudyny u kohnityvni linhvistytsi / T. D. Lishchuk // Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». – Serii «Filolohichna»: zbirnyk naukovykh prats / ukladachi: I. V. Kovlachuk, L. M. Kotsiuk, S. V. Novoseletska. – Ostroh : Vydavnytstvo Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia», 2015. – Vyp. 56. – S. 167–170.
6. Nikolaienko V. M. Portret yak zasib kharakterotvorennia v povisti M. Starytskoho «Первые коршунь» / V. M. Nikolaienko // Aktualni problemy slovianskoi filolohii : mizhvuz. zb. nauk. st. / Nats. akad. nauk Ukrainy, In-t I-ry im. T. H. Shevchenka NAN Ukrainy ta in.; [redkol.: V. A. Zarva (vidp. red.) ta in.]. – Nizhyn : Aspekt-Polihrad. – Vyp. 12 : Linhvistyka i literaturoznavstvo. – 2007. – S. 265–274.
7. Slovar ukrainskoi movy / upor. z dod. vlas. materialu B. Hrinchenko : v 4-kh t. – K. : Vyd-vo Akademii nauk Ukrainskoi RSR, 1958. – Tom 2. – 573 s.
8. Slovnyk ukrainskoi movy: v 11 t. / za red. A. A. Buriachka, H. M. Hnatiuk, P. Y. Horetskoho, N. I. Shvydkoi. – K. : Naukova dumka, 1970. – Tom 1. – 801 s.
9. Slovnyk ukrainskoi movy: v 11 t. / za red. S. I. Holovashchuka. – K. : Naukova dumka. – 1980. – Tom 11. – 700 s.
10. Stelmakh M. P. Tvory : V 7-y t. – T.5. // M. P. Stelmakh // – K. : Dnipro, 1983. – 383 s.
11. Stelmakh M. Vybrani tvory / M. Stelmakh. – K. : Saktsept Plus, 2005. – 736 s.
12. Feshchenko Yu. I. Idiomychnyi prostir «Homo socialis» u suchasni anhliskii movi : linhvokohnityvnyi ta komunikatyvno-funktsionalnyi aspekt : avtoief. dys. ... kand. filol. nauk : 10.02.04 – hermanski movy / Yu. I. Feshchenko. – K., 2007. – 21 s.